

Posudek vedoucího na diplomovou práci Lucie Broncové
Carnuntum. Římské město na Dunaji (1. – 4. stol. po Kr.)
Praha 2010, 83 stran textu, 75 fotografií a plánů a kreseb na 31 tabulkách

Římské město Carnuntum, ležící dnes na katastru dvou obcí Petronell a Bad Deutsch Altenburg v Dolním Rakousku, představuje jednu z nejdůležitějších římských městských aglomerací 1. – 4. stol. po Kr. nejen proto, že zde postupně sídlilo několik legií, ale také proto, že v jejich zázemí vzniklo správní centrum provincie – *colonia* – a jehož plocha z velké části nebyla v mladších horizontech nikdy zastavěna. Tato skutečnost tak přináší unikátní možnost průzkumu a interpretace římského městského prostoru, na druhou stranu také řadu problémů: jedním z nich je skutečnost, že první výkopy zde začaly již na sklonku středověku (viz označení „Pompeje za hranicí Vídně“). To mnohdy paradoxně znamená jejich nedostatečné prozkoumání a interpretaci, podtrženo navíc faktem, že mnoho pramenů dosud není uspokojivým způsobem publikováno. Pro řešení této problematiky – tedy poznání sídlištní struktury a urbanizmu – rozdělila diplomandka práci do 11. kapitol, poslední přináší srovnání s dalšími správními centry: Vindobonou, Aquincem a Colonii Ulpiae Traianae.

Ve 2. a 3. kapitole se Lucie Bronzová věnuje lokaci a historii města Carnunta, zmínkám ve starověkých kartografických pramenech a dílech historiků (Velleius Paterculus, C. Ptolemaios), zde vychází především ze zhodnocení M. Kandlera a K. Gensera. Následující dvě kapitoly (4. a 5.) stručně hodnotí nejen dějiny aglomerace na sklonku antiky a ve středověku, ale také přinášejí vlastní rozdělení prostoru Carnunta: *castra legionis*, *canabae*, auxiliární tábor, civilní město a jejich dnešní podobu. Z tohoto výčtu však vypadl dnes již neexistující auxiliární tábor dunajské flotily (?) v poloze Am Stein.

Vlastní otázky koncepce veřejného prostoru řeší kapitoly 6 a 7: *canabae legionis* a tzv. civilní město. Tato část představuje těžiště diplomové práce L. Broncové. V 6. kapitole se nejprve věnuje prozkoumanému a částečně rekonstruovanému vojenskému amfiteátru, který sousedí s východní retenturou CL. Do „civilního prostoru“ patří také nezvykle velké forum, kde se pravděpodobně odehrávaly obchodní aktivity i s nadlimitními Germány (s. 23; zmíněné aktivity dokládají nálezy germánské keramiky z tohoto prostoru), tzv. *praetorium*, lázně a několik kultovních okrsků: *Dolichenum*, okrsek orientálních božstev a zřejmě hlavní městský okrsek, který nemá podobu typického kapitolia a je situovaný na vrcholu

Pfaffenbergu. Zde by mohla být zdůrazněna starší keltská tradice, kterou však můžeme jen předpokládat, neexistují pro ni archeologické kontexty. Okrsek s četnými doklady římského kultu IOMC není začleněn do centrálních částí města (na forum), ale rozkládá se na dominantní vyvýšené a od okolního osídlení izolovaném návrší. Část věnovaná kultu v Carnuntu autorce umožnila stručně analyzovat náboženské představy obyvatel římského města. Sídlištní struktura římské aglomerace je analyzována na základě výzkumů v civilním městě na katastru dnešního Pertionellu. Zde L. Bronzová na základě nových prací rakouských archeologů a analýzy leteckých snímků vyčleňuje několik hlavních typů obytných domů: s atriem, s peristylem, s koridorem a pro provinciální města u táborů typické „dlouhé domy“. Jak je patrné na obr. 30, je dispozice civilního města poměrně nepravidelná (ve srovnání s ranými dispozicemi dalších panonských měst), např. situování civilního fora vůči *decumanu*; nejspíše svědčí o živelnějším a pozvolnějším vzniku a utváření městského prostoru. Při studiu městského prostoru se autorka zaměřila také polohu a rozmístění nekropolí a pohřební ritus: situování a hlavní příklady přináší následující 9. kapitola (s. 45 – 52.)

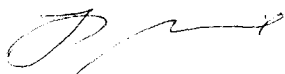
V 10. kapitole popisuje další důležitou funkci městských aglomerací – věnuje se řemeslu, jedná se především o produkci keramiky, zpracování kovů, produkci stavebních materiálů (především cihel). Zde je však třeba konstatovat, že tento problém by zasloužil zevrubnější analýzu: nicméně v případě Carnunta zůstává problematické tyto okrsky přesně lokalizovat a vymezit. Odborná literatura se tomuto problému věnuje jen okrajově. Produkci keramiky jistě lze v Carnuntu předpokládat, výrobní okrsky nicméně dosud nejsou podrobněji publikovány. Obrázek č. 63, který ji má ilustrovat, prezentuje *terru sigillatu*, jež se do Carnunta dovážela z jiných výrobních center (zde jde především o produkci dílen střední a východní Galie).

Pro posouzení struktury městského osídlení, jeho uspořádání, veřejný prostor i obytné domy si autorka zvolila paralely ve Vindoboně, Aquincu a CUT. Pokud jde o Vindobonu, její urbanismus je znám velmi torzovitě (díky „devastující“ středověké a novověké zástavbě), nicméně lze oprávněně předpokládat (a výzkumy to potvrzují) společné znaky: především vazba na vojenský tábor, poměrně rozvolněná a postupně vznikající zástavba. Více je již známo z výsledků výzkumů v Aquincu, který prokázal podobné členění prostoru, stavební typy, technologie a potvrzuje analogický způsob vzniku a utváření aglomerace. CUT je pak městem, které vzniklo podle přesně stanoveného plánu, jenž byl s nevelkými úpravami dodržován až do 3. stol. po Kr.

Obecně lze konstatovat, že první města na území provincie Panonie vznikla na sklonku Augustovy vlády, resp. V době Tiberiově a Claudiově, především podél jantarové stezky (Emona, Savaria), představující vojenskou a obchodní spojnici. V tomto ohledu je domnívám se možné doplnit autorčino konstatování (s. 17) o přílivu civilního obyvatelstva: stále více se ukazuje, že města vznikala z popudu vojenské správy (podobný případ je doložen např. z Waldgirmes v Hesensku). Zázemí a okolí takovýchto („vojenských“ měst – canabae) lze označit jako *territorium legionis*, oblast armádou přímo spravovaná, sloužící k zabezpečení jejích logistických potřeb.

Na základě výše uvedených skutečností mohu konstatovat, že autorka splnila záměr stanovený diplomovým úkolem a prokázala svou orientaci v dané problematice, dokázala utřídit různorodou pramennou základnu a podat odpovídající zhodnocení problematiky. Práce má srozumitelnou a logickou strukturu, autorka odpovídajícím způsobem pracuje se sekundární literaturou, ocenit lze také citační aparát a bohatou obrazovou přílohu, která vhodně doplňuje a rozšiřuje textovou část. Z těchto důvodů považuji předloženou práci Lucie Broncové za vhodný podklad pro obhajobu a k dalšímu řízení k udělení titulu „magistra“.

V Praze, 14. května 2010

Doc. PhDr. Jiří Musil, Ph.D.

Ústav pro klasickou archeologii UK FF v Praze